

Verlies van de Grutto is verlies Nederlands cultureel erfgoed

De bescherming van bedreigde weidevogels als de Grutto en de Veldleeuwerik schiet tekort, vindt professor dr. Theunis Piersma, hoogleraar Dierecologie aan de Rijksuniversiteit Groningen. Ondanks alle maatregelen die de afgelopen jaren zijn genomen, blijft het aantal broedende Grutto's in Nederland razendsnel dalen. Dat is extra zorgwekkend omdat meer dan negentig procent van de Europese Grutto's broedt in Nederlandse weilanden. Als de vogel uit ons land verdwijnt, sterft hij uit. Piersma pleit voor een totaal andere

Gruttopul. Tekening: Bram Rijkse.

aanpak. 'Het weidevogelprobleem is eigenlijk een cultureel probleem,' zegt Piersma. 'Het probleem is het verdwijnen van een ecologisch uitermate rijk en wereldwijd volkomen uniek Nederlands cultuurlandschap. De achteruitgang van het aantal weidevogels in Nederland, niet alleen Grutto's maar bijvoorbeeld ook Zomertalingen en Veldleeuweriken, komt door het verdwijnen van het landschap waar die beesten zich thuis voelen. Weidevogels houden van kleinschalig, open en nat grasland met enige bemesting, maar niet te veel. Door die openheid kunnen ze roofvogels eerder opmerken, door de nattigheid heeft een natuurlijke vijand als de Vos minder kans. Het zijn vogels die horen bij het traditionele Nederlandse boerenlandschap en dat verdwijnt steeds meer.' Het aantal weidevogels verkeert al jaren in een vrije val, legt Piersma uit. Op dit moment zijn er in

Nederland naar schatting minder dan 30.000 en misschien wel minder dan 20.000 broedpaartjes van de Grutto. 'Grote delen van het landschap zijn tegenwoordig helemaal gruttovrij, terwijl er in mijn middelbare-schooltijd ruim boven de 100.000 paartjes waren. Het overgrote deel van de Grutto's in Europa broedt in ons land. Het is één van de diersoorten waarvoor de volledige verantwoordelijkheid voor het overleven bij Nederland ligt.'

Beheersmaatregelen

Bedreigde weidevogels worden op dit moment onder meer beschermd met beheersmaatregelen door boeren. Koeien worden iets langer in de stal gehouden om te voorkomen dat nesten vertrapt worden en weilanden worden vaker gemaaid volgens het zogeheten mozaïekbeheer, waarbij stukken met kort en lang gras elkaar afwisselen. Het lange gras moet kuikens tegen roofdieren beschermen in de periode tussen het uitkomen en het moment dat ze leren vliegen. 'Eigenlijk zijn het goedbeschouwd allemaal halve maatregelen,' vindt Piersma. Het werkelijke probleem is het verdwijnen van de natuurlijke leefomgeving van de vogels. Piersma pleit voor financiële steun aan agrariërs zodat zij bestaande weidevogellandschappen, die door hun kleinschaligheid zeer arbeidsintensief zijn, in stand kunnen houden. Met een dergelijke landbouwsubsidie zou je twee vliegen in één klap slaan, zegt hij. Aan de ene kant bescherm je bedreigde vogelsoorten, aan de andere kant geef je een financiële impuls aan kleine plattelandsgemeenschappen die worden bedreigd door schaalvergroting. 'Ik constateer dat er vanuit de Europese Unie ontzettend veel geld in het platteland wordt gepompt, maar dat leidt alleen tot ingrepen waardoor het landschap steeds meer in een ecologische woestijn verandert. Het geld is er dus wel, je zou het alleen op een andere manier moeten besteden. Daar hebben zowel de fauna als

bewoners van het platteland baat bij.'

Museumlandschap

Bescherming van weidevogels lukt alleen via maatregelen in de agrarische sector, benadrukt Piersma. 'Grutto's kunnen niet broeden in natuurgebieden. Als je niet boert, heb je geen weidevogels. Het land waar die beesten broeden, móét gemaaid worden, alleen niet te vroeg. En er moet bemesting zijn.' Piersma is niet bang dat het Nederlandse landschap met een dergelijke maatregel in een museumlandschap verandert. 'Eigenlijk is dat het enige obstakel. Er rust in Nederland nog een taboe op het denken over een museumlandschap. En wat dan nog, eigenlijk? Nederland staat toch vol met musea waar we dingen die de moeite waard zijn, bewaren en beschermen? Net zo goed als je historisch waardevolle binnensteden, denk aan de grachtengordel van Amsterdam of de Leidse binnenstad, in stand houdt, kun je kiezen om waardevolle stukken van je landschap te bewaren.' 'Als je van weidevogelbescherming een bijwagen maakt van het herstel van het kleinschalige agrarische landschap, bereik je veel meer dan met de huidige speciaal op weidevogels gerichte maatregelen. Die zijn namelijk op hun beurt een bijwagen van de huidige, intensieve landbouwsystemen die juist heel slecht voor weidevogels zijn.'

Bron: Persbericht Rijksuniversiteit Groningen.

Kieviten leggen niet vroeger door landbouw maar door klimaat

Al jaren is bekend dat Kieviten eerder leggen. In 1950 rond 20 maart. In 2003 rond 10 maart. Die tien dagen eerder leggen is aanvankelijk verklaard als aanpassing aan de landbouw. Boeren zijn steeds vroeger gaan maaien. Maar dat maaien blijkt nu niet de belangrijkste verklaring. Omdat door het (pas recent afgeschafte) aanbieden van het eerste kievitsei aan de Koningin al een eeuw lang bekend is wanneer het eerste ei wordt gelegd, konden onderzoekers achterhalen of het klimaat een rol speelt. Er is een lange tijdreeks beschikbaar. De vondsten van het eerste kievitsei zijn in Friesland al geregistreerd sinds 1897. Deze gegevens waren goed bruikbaar voor onderzoek.

Onderzoekers Both, Piersma en Roodbergen van de Rijksuniversiteit Groningen ontdekten dat Kieviten reageren op het andere klimaat de laatste tientallen jaren. Het is gemiddeld natter en hoe natter het jaar in de vorige winter, hoe vroeger het ei. De hogere temperatuur heeft ook gevolgen: hoe warmer de lente hoe vroeger het eerste ei.

Als het warm is leggen de vogels niet alleen eerder, maar ook minder synchroon. De invloeden van klimaatsveranderingen verklaren een groot deel de variatie in eilegdatum. Er is echter ook een kleine vervroeging vastgesteld in de loop der jaren. Deze vervroeging wordt toegeschreven aan veranderingen bij de landbouw, zoals meer ontwatering en vroeger maaien. Meer informatie over de resultaten van het onderzoek van de Groningse onderzoekers is te vinden in een artikel in *Ardea* (Both et al. 2005). Ook op de website van Opgewarmd Nederland is een korte videoreportage over dit onderwerp te vinden. Zie: <http://www.opgewarmdnederland.nl/nieuwsclips.htm>. In deze reportage (4 minuten) komt één van de beste weidevogelgebieden van Nederland in beeld: de Hempolder bij Alkmaar, in beheer bij Landschap Noord-Holland.

Bron: Persbericht van Stichting Natuurmedia.

LITERATUUR:

Both, C., T. Piersma & S.P. Roodbergen (2005) Climatic change explains much of the 20th century advance in laying date of Northern Lapwing *Vanellus vanellus* in The Netherlands. *Ardea* 93 (1).